

An Existential-Psychological Interpretation of E. Husserl's Phenomenology of Embodiment in the Context of the Digital Society

UDC 141.32:165.62:004.946

DOI: <https://doi.org/10.15421/172692>**Shatalovych Oleksandr¹**Dr.Sc., Assoc. Prof. <https://orcid.org/0000-0001-7388-9216>, shatalovych_o@365.dnu.edu.ua**Nesprava Mykola²**Dr.Sc., Prof., <https://orcid.org/0000-0003-0415-1837>, n.nesprava@gmail.com¹ *Oles Honchar Dnipro National University (Dnipro, Ukraine)*² *Dnipro University of Technology (Dnipro, Ukraine)***Abstract.**

Relevance. In a digital society, bodily experience is increasingly mediated by algorithms, virtual environments, and digital representations, fostering identity fragmentation, alienation from one's own body, and psychological risks. Husserl's phenomenology of embodiment remains valuable for clarifying the relation between the lived body, experience, and intersubjectivity.

Purpose. The study aims to provide an existential-psychological explication of Husserl's phenomenology of embodiment in digital conditions.

Results. The analysis shows that embodiment, in Husserl's philosophy, is not merely a physical object but the basis of identity. The distinction between Körper and Leib is central: the lived body functions as the primary locus of experience, self-awareness, and relation to others. Digitalization gives rise to "digital disembodiment," visible in digital doubles, virtual presence, bodily monitoring, and the delegation of cognitive functions to algorithmic systems. These processes generate "hybrid intentionality," in which human directedness toward the world is partly shaped by technological structures, increasing the risk of diminished autonomy, responsibility, and self-integrity. The paper also examines changes in intersubjectivity and argues that digital communication weakens bodily co-presence but does not eliminate mediated presence.

Conclusions. Husserl's phenomenology of embodiment offers a critical framework for interpreting digital practices and conceptual resources for preserving authenticity. These include attention to the primacy of the lived body, pre-reflective experience, phenomenological reduction, and technologies understood as transparent tools subordinated to human subjectivity. Thus, embodiment remains an indispensable foundation of human existence, identity, and integrity in the era of transformation.

Keywords: body, philosophy of the body, identity, corporeality, posthumanism, digital medicine, psychotherapy

Екзистенційно-психологічне прочитання феноменології тілесності Е. Гуссерля в умовах цифрового суспільства

Шаталович Олександр¹, Несправа Микола²¹ *Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Дніпро, Україна)*² *Національний технічний університет «Дніпровська політехніка» (Дніпро, Україна).***Анотація.**

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах цифрового суспільства тілесний досвід людини дедалі частіше опосередковується алгоритмами, віртуальними середовищами та цифровими репрезентаціями, що спричиняє розщеплення ідентичності, відчуження від власного тіла й нові екзистенційно-психологічні ризики. У цьому контексті феноменологія тілесності Е. Гуссерля зберігає високу евристичну цінність, оскільки дозволяє осмислити співвідношення живого тіла, досвіду та інтерсуб'єктивності.

Мета статті полягає в екзистенційно-психологічній експлікації феноменології тілесності Е. Гуссерля в умовах цифрового суспільства.

Результати дослідження. Підкреслено, що тілесність у феноменології Гуссерля є не просто фізичним об'єктом, а конститутивною основою ідентичності, орієнтації у світі та переживання власного «Я». Встановлено, що цифровізація продукує феномен «цифрового розвтілення», який проявляється у формуванні цифрових двійників, домінуванні віртуальної присутності, моніторингу тілесних показників та делегуванні когнітивних функцій алгоритмам. Це породжує «гібридну інтенціональність», коли людська спрямованість на світ частково конструюється технологічними системами, а також посилює ризики втрати автономії, відповідальності й цілісності. Проаналізовано трансформації інтерсуб'єктивності, які ускладнюють безпосередній тілесний контакт в цифровому середовищі, але не усувають можливості смислового резонансу й медіатизованої присутності.

Висновки. Феноменологія тілесності Е. Гуссерля дає підстави для критичного осмислення цифрових практик і водночас пропонує орієнтири для збереження автентичності: повернення до пріоритету живого тіла, уваги до дорефлексивного досвіду, феноменологічної редукції та інтеграції технологій як прозорих засобів, підпорядкованих людській суб'єктності.

Ключові слова: тіло, філософія тіла, ідентичність, інтеркорпоральність, постгуманізм, цифрова медицина, психотерапія

Стаття надійшла / Article arrived: 11.03.2026 // Схвалено до друку / Accepted: 23.03.2026 // Підписано до друку / Approved for printing: 13.04.2026

Вступ.

Сучасне суспільство стикається з новими екзистенційно-психологічними викликами, пов'язаними з трансформацією тілесного досвіду та ідентичності під впливом цифрових технологій. Поява таких антропологічних вимірів, як «цифрові двійники», «цифрова закинутість» «біомедійне тіло» тощо, спонукає до переосмислення антропологічних меж у межах постгуманістичного дискурсу: як зберегти автентичність втіленої присутності, коли, фізичний та віртуальний світи зливаються в «інтернет тіл» (Boddington, 2021), тіло редукується до цифрових знаків (Гурик & Приймич, 2025), а воля суб'єкта вбудовується в алгоритмічні системи «капіталізму стегення» (Zuboff, 2019).

Осмилення вказаних викликів привертає увагу сучасних дослідників до класиків феноменології. Так, В. Рін із колегами (Rhyn et al, 2021) обговорюють феноменологію тіла через 85 років після її виникнення, наголошуючи на її тривалій релевантності для якісних досліджень у галузі охорони здоров'я; С. Хейнамаа (Heinämaa, 2021), зазначає, що сьогодні феноменологічна концепція Leib займає центральне місце в філософсько-наукових дебатах у нейронауці, психопатології, соціальній психології та критичній антропології. Попри те, що існують більш пізні феноменологічні розвідки щодо проблеми тілесності (М. Мерло-Понті та ін.), сучасні дослідники (Leung, 2018) наголошують, що систематичний аналіз тілесного досвіду у Гуссерля є продуктивнішим для когнітивних наук.

Отже, слід зазначити, що феноменологія тілесності Е. Гуссерля переживає відродження в сучасній філософії та міждисциплінарних дослідженнях, що зумовлено її методологічною строгістю і міждисциплінарною евристичністю. Водночас, як на наш погляд, більшої дослідницької уваги потребує екзистенційно-психологічне прочитання феноменології тілесності Е. Гуссерля, оскільки, з одного боку, фундатор «чистої» (трансцендентальної) феноменології, як відомо, дистанціювався від «психологізму», а з іншого боку перехід від «чистої» феноменології до прикладних екзистенційно-психологічних аспектів є одним із провідних трендів у сучасних гуманітарних дослідженнях.

Метою статті є екзистенційно-психологічна експлікація феноменології тілесності Е. Гуссерля в умовах цифрового суспільства.

Аналіз попередніх досліджень і публікацій. Попередні публікації, дотичні до проблематики статті, можна умовно поділити на три групи.

Дослідники першої групи розглядають питання тілесності у контексті розвитку сучасних цифрових технологій та постгуманістичного дискурсу, демонструючи різну міру залучення феноменологічного інструментарію. Так, вітчизняні дослідники аналізують екзистенційні виклики

цифрового суспільства (Гурик & Приймич, 2025), цифрові технології та алгоритми як чинники фрагментації ідентичності в постгуманістичній епосі (Семененко, 2025), проте фрагментарно застосовують методологічний інструментарій феноменології. Зарубіжні дослідники Й. Атарія (Ataria, 2022) і М. Проперзі (Properzi, 2022) хоча і спираються на гуссерлівські феноменологічні концепції, проте здебільшого звертають увагу на «технологічну» трансформацію тілесного досвіду. Автор Й. де Мюл (Mul, 2003) розглядає цифрові технології крізь призму феноменологічної антропології Г. Плесснера і пропонує влучне для подальших досліджень поняття «цифрового розвтілення» (digital disembodiment). Авторка А. Лагерквіст (Lagerkvist, 2016), спираючись на екзистенційну феноменологію М. Гайдеггера, запроваджує термін «цифрова закинутість» (digital thrownness) для опису відчуття безпорадності перед владою алгоритмів та невидимих систем спостереження. Підґрунтям для аналізу концепції втілення у віртуальній реальності (Moura et al, 2021) і проблеми впливу «цифрових двойників» на структуру людського досвіду, сприйняття та ідентичності (Bar-Gil, 2025) виступають постфеноменологічні концепції.

Друга група дослідників зосереджується на розгляді концептуальних трансформацій розуміння тілесності, не акцентуючи увагу на чинниках цифрового суспільства. Так, вітчизняний дослідник І. Шпітун (2023) пропонує історико-філософський огляд концепту «тілесність» і пояснює гуссерлівську концепцію тілесності (Leiblichkeit) як базовий екзистенціал. Дослідниця М. Шимчишин (2019) досліджує еволюцію концепції тілесності в західній гуманітаристиці і розглядає сучасне поняття «біомедійного тіла». Авторки І. Починок та І. Григорків-Коротчук (2024) досліджують еволюцію феномена тілесності та аналізують гуссерлівську концепцію «живого тіла» як центральну ланку конституювання світу, що виступає корелятом інтенціональної свідомості. Д. Захаві (Zahavi, 2014), щоб пояснити емпатію, спирається на гуссерлівську феноменологію і розглядає тіло як засіб інтерсуб'єктивності. Дослідник Я. Галак (Halák, 2021) критично переосмислює гуссерлівське поняття Leib через онтологію Мерло-Понті, вказуючи на проблему залишкового дуалізму в Гуссерля. Монографія Й. Тайпале (Taipale, 2014) є одним із найповніших досліджень ролі тілесності в конституції самості та інтерсуб'єктивності. Автор доводить, що навіть найвищі форми інтелектуальної діяльності мають своє коріння в кінестетичних та гілестетичних шарах досвіду.

У третю групу сучасних досліджень доцільно виокремити роботи, в яких розглянуто питання феноменології тілесності з акцентами на екзистенційній феноменології, екзистенційній

психології та психотерапії. Так, дослідниця П. Лорель (Lorelle, 2021) аналізує, як французька екзистенційна феноменологія (Сартр, Мерло-Понті, Анрі) успадкувала гуссерлівські ідеї і застерігає екзистенційну психологію від ідеалізації тіла та ігнорування його «забутих» вимірів – втоми, безсилля та смертності, які часто витісняються ідеальними конструктами. Дослідник Є. Буцикін (2021), спираючись на гуссерлівську критику натуралізму та концепт *Lebenswelt* (життєсвіт), висвітлює підхід Т. Фукса у психотерапії і обґрунтовує, що психічні розлади в екзистенційній психології слід розуміти як порушення циркулярних взаємин суб'єкта з його життєвим світом. Дослідники А. Ленгле та Д. Классен (Längle & Klaassen, 2019) приділяють увагу феноменологічній редукції, яка була адаптована екзистенційною психотерапією як метод доступу до глибини особистості. Отже, феноменологія тілесності Гуссерля зберігає актуальність для екзистенційної психології та психотерапії як методологічний фундамент та джерело концептуальних інструментів для розуміння тілесних аспектів людського існування. Хоча цей вплив часто здійснювався через посередників, таких як М. Мерло-Понті (Merleau-Ponty, 2012), К. Ясперс (Jaspers, 1997), В. Франкл (Frankl, 1992), А. Баттіані (Batthyany & Russo-Netzer, 2014) та ін., основні ідеї Гуссерля продовжують забезпечувати необхідну філософську глибину і строгість для екзистенційно-психологічних досліджень та практики.

Підводячи підсумок аналізу попередніх публікацій, зазначимо, що останні дослідження демонструють, з одного боку, багатовимірність застосування гуссерлівської феноменології тілесності у сучасному науковому дискурсі, а з іншого – недостатню систематизованість її екзистенційно-психологічного прочитання в умовах цифрового суспільства, що відкриває перспективу для даного дослідження.

Результати дослідження.

В першу чергу розглянемо питання ідентичності, яке набуває нового екзистенційно-психологічного прочитання в контексті трансформацій тілесності у сучасному цифровому суспільстві

Концепція ідентичності у феноменології Е. Гуссерля фундаментально пов'язана із тілесністю. Суб'єкт, з точки зору мислителя, досягає своєї індивідуальної ідентичності завдяки тому, що він фактично є тілом і входить у світ через це тіло. Як пише Е. Гуссерль: «Виокремлення мого тіла, зведеного до моєї власної специфічної сфери, є вже певною мірою виокремленням специфічної сутності об'єктивного феномену «Я» як цієї людини (I, as this man)» (Husserl, 1982, p. 97). Самоусвідомлення базується на дорефлексивному відчутті власної тілесної «матеріальності» (Taipale, 2014), для розкриття якого Е. Гуссерль використовує поняття

«гілетичних даних» (*hyle* – матерія) – чуттєвого матеріалу (колірні плями, звукові тони, відчуття тепла, болю або дотику), який ще не оформлений в об'єкти. Тіло є першим «синтезатором» цих даних і як носій відчуттів є первинним якорем ідентичності. Без цієї тілесної локалізації суб'єкт не мав би точки зору, а отже, і своєї унікальної ідентичності, для розуміння якої важливим також є гуссерлівське розрізнення двох способів даності тіла: *Körper* (це тіло як матеріальний об'єкт, який можна спостерігати ззовні) та *Leib* (це «живе тіло», суб'єкт досвіду, дії та сприйняття). Справжня ідентичність «Я» вкорінена саме в *Leib*.

Слід зазначити, що під впливом цифровізації сучасного соціуму відбувається дестабілізація ідентичності, яка тісно пов'язана із проявами «цифрового розвтілення».

«Цифрове розвтілення» – це стан або відчуття відчуження суб'єкта від його власної фізичної тілесності, що виникає внаслідок технологічного опосередкування досвіду (Mul, 2003). У феноменологічному контексті це означає розрив між «живим тілом» (*Leib*) як суб'єктом досвіду та його цифровою репрезентацією або повне ігнорування фізичного тіла інтерфейсом.

Сучасним прикладом вказаного розриву є поява цифрових двійників людини, сформованих на основі даних (так зване «Google-Я» – Google Self). Цей двійник не є просто пасивним відображенням, навпаки він активно впливає на життя суб'єкта, визначаючи, яку рекламу він бачить, які новини отримує і навіть з ким знайомиться (Bar-Gil, 2025). У такий спосіб, сучасна людина існує одночасно у двох вимірах: як біологічний індивід та як «цифровий двійник», який, говорячи мовою феноменології, функціонує як суто об'єктивоване тіло (*Körper*), позбавлене живого виміру (*Leib*).

Проте в очах суспільства та алгоритмів цей «двійник» часто стає «реальнішим» за саму людину. Це призводить до ситуації, де суб'єкт змушений постійно підлаштовувати своє живе буття під вимоги свого цифрового образу, що веде до хронічного стресу та самовідчуження, створює конфлікт між живим досвідом та об'єктивованими даними, що провокує розлади самосвідомості. Суб'єкт починає відчувати розрив між своїм безпосереднім досвідом та своєю цифровою репрезентацією.

Показовою ілюстрацією вказаного розриву в сучасному світі є постійне відстеження тілесних показників через портативні пристрої та додатки (Rhyn et al, 2021). Постійний моніторинг показників (кроки, пульс, якість сну) призводить до «кібер-іпохондрії» (Stanghellini & Leoni, 2020), коли страх хвороби базується на цифрах на екрані, а не на реальному почутті благополуччя чи нездужання. Вказане відчуження від власного тіла актуалізує перед сучасною людиною фундаментальне екзистенційно-психологічне питання: «Хто я насправді – той, хто

відчуває втому, чи той, чий фітнес-браслет каже, що я в чудовій формі»?

Інший варіант цифрового розвтілення – ігнорування фізичного тіла інтерфейсом, прикладом якого є сучасні технології віртуальної реальності, які актуалізують проблему «відсутнього тіла».

Віртуальна реальність (VR) є найбільш радикальним прикладом цифрового втручання в тілесність. Вона пропонує повну заміну сенсорного оточення суб'єкта, створюючи ілюзію втіленості в іншому, віртуальному тілі. Коли користувач одягає шолом, його очі бачать новий світ, але фізичне тіло зазвичай не представлене в цьому світі повноцінно або взагалі «стирається». Так як у VR ілюзія втіленості досягається завдяки візуально-моторній синхронізації: коли рухи голови чи рук користувача миттєво відображаються у віртуальному просторі, свідомість починає сприймати віртуальний аватар як свій Leib (Moura et al, 2021).

Це явище, з одного боку, підтверджує гуссерлівську тезу про те, що тіло конститується через кінестетичні відповідності, а з іншого – не є безпроблемним. Якщо в реальному світі сприйняття об'єкта вимагає фізичного руху (наприклад, щоб побачити зворотний бік книги, потрібно її перевернути), то в цифровому світі цей рух замінюється кліком або свайпом і веде до деградації кінестетичного «Я можу» («I can»). Свідомість звикає до того, що світ реагує на мінімальні фізичні зусилля, що призводить до формування специфічної пасивності суб'єкта. Крім того, постійний конфлікт між візуальною інформацією про рух у VR та вестибулярними сигналами від нерухомого фізичного тіла часто призводить до нудоти та дезорієнтації – симптомів, які феноменологічно можна інтерпретувати як «протест» реального Leib проти штучної симуляції.

Наслідком цифрового розвтілення є також полі-ексцентричність: центр досвіду не просто зміщується, а подвоюється або множить. Тобто, у цифровому просторі нульова точка орієнтації (Nullpunkt) стає амбівалентною. Перебуваючи у віртуальному середовищі або навіть просто за екраном смартфона, суб'єкт фізично локалізований у певному просторі, але його інтенційна активність розгортається у віртуальному топосі. Це створює ефект «відчуття присутності» (sense of presence), де відчуття «тут» розщеплюється між біологічним тілом та цифровим аватаром (Moura et al., 2021). Людина одночасно перебуває «тут» (перед екраном) і «там» (у формі аватара), що радикалізує екзистенційну «бездомність». Роздвоєння між фізичним «тут» та віртуальним «там» підриває єдність суб'єктивного досвіду та веде до відчуття дезорієнтації.

Ще одним наслідком хронічного перебування у десоматизованому цифровому просторі може бути розвиток деперсоналізації – стану, коли власне тіло

та почуття здаються нереальними або чужими, що призводить до підсилення депресивних станів. Тіло перестає бути єдиним центром орієнтації, світ починає сприйматися як набір фрагментарних зображень, позбавлених субстанційності. Це підтверджує побоювання Гуссерля щодо кризи наук, які ігнорують життєсвіт (Lebenswelt) – сферу безпосереднього донаукового та тілесного досвіду.

Отже, коли основна активність суб'єкта переноситься у віртуальну реальність, його зв'язок із кінестетичним «Я можу» послаблюється, що може викликати екзистенціальне відчуття порожнечі та втрату відчуття вкоріненості у світі.

Розглянемо наступний варіант цифрового розвтілення пов'язаний з трансформацією тілесного досвіду через пристрої. Можна сказати, що сучасні технології (смартфони, смарт-окуляри) перетворюються на «знімні органи», що інтегруються в живе тіло та змінюють поле можливостей «Я можу». Як влучно зазначає дослідник Й. Атарія (Ataria, 2022) технології стають частиною нас самих, формуючи та розширюючи наші межі й поглиблюючи розрив між Körper – нашим тілом як об'єктом (яке, як нам здається, закінчується чіткою межею) і Leib – тілом, яке ми переживаємо (яке нібито «розчиняється» у просторі й не має чітких меж).

З одного боку, це демонструє пластичність феноменологічної тілесності, яка не обмежена анатомічними рамками, а визначається сферою нашої інтенційної активності. З іншого – у цифровому суспільстві ми спостерігаємо феномен виникнення «гібридної інтенціональності» (hybrid forms of intentionality) (Bar-Gil, 2025), де суб'єкт і алгоритм діють як єдина система, що можна, наприклад, спостерігати у поширенні практики делегування когнітивних процесів технологічним системам: пам'ять передається хмарним сховищам, орієнтація в просторі – GPS-навігаторам, прийняття рішень – рекомендаційним алгоритмам. У такий спосіб інтенціональність перестає бути актом чистої свідомості і стає гібридним продуктом взаємодії людини та машини.

Слід зазначити, що «гібридна інтенціональність» також несе певні екзистенційно-психологічні ризики. По-перше, втрата автономії: суб'єкт перестає бути єдиним джерелом своїх інтенцій, стаючи частиною керованої мережі. Якщо раніше людина була автором своєї біографії, то тепер алгоритми (наприклад, «Спогади» у соціальних мережах) вибирають фрагменти минулого, формуючи викривлений образ життєвого шляху. Більше того, алгоритми часто «передбачають» наміри користувача, спрямовуючи його інтенційність ще до того, як вона буде повністю сформована (Bar-Gil, 2025). По-друге, розмивання відповідальності: якщо інтенція сформована гібридно, стає важко визначити моральну та правову відповідальність за вчинені дії.

Постійна синхронізація фізичних дій із цифровими репрезентаціями призводить до того, що дані починають діяти незалежно від «Я», позбавляючи людину відповідальності за власну ідентичність. Потретьє, виникає певна екзистенційна вразливість: будь-яке відключення від цифрових сервісів переживається як катастрофічна втрата частини себе, що свідчить про глибоку інтеграцію технологій у структуру суб'єктивності.

Ще одним сучасним проявом «цифрового розвтілення» є перехід до «дематеріалізованого тіла», що складається з цифрових даних, зображень та алгоритмів поведінки та фізіологічних показників людини. У сфері цифрової медицини цей процес отримує назву «цифрового фенотипування» (digital phenotyping) (Stanghellini & Leoni, 2020). Ця практика призводить до нової форми об'єктивації тіла, коли тілесні вияви стають даними для алгоритмічного аналізу, що створює «дематеріалізовану медицину», де клініцист бачить процеси, а не людину. На відміну від гуссерлівського живого тіла як суб'єктивного центру досвіду, цифрове тіло стає об'єктом зовнішнього спостереження та вимірювання. Цифрові пристрої фокусуються виключно на Когрег, перетворюючи тіло на набір даних, графіків та алгоритмів. Відповідно лікарі та пацієнти все більше зосереджуються на графіках і цифрах на екрані, а не на живому досвіді, словах та особистих історіях людини. У такий спосіб, «цифрове фенотипування» загрожує перетворити діалог між лікарем і пацієнтом на спостереження за екраном.

Аналіз сучасного екзистенційно-психологічного прочитання феноменології тілесності буде неповним без осмислення тілесної участі в комунікації, яку доцільно розглянути через застосування концепції інтеркорпоральності. Хоча сам термін «інтеркорпоральність» (intercorporalité) став програмним саме для М. Мерло-Понті, проте його концептуальне коріння та термінологічний прообраз (нім. *Zwischenleiblichkeit* – міжтілесність) глибоко вкорінені у феноменології Е. Гуссерля, який не просто заклав підґрунтя для цієї ідеї, а детально описав механізми, завдяки яким тілесність пов'язана з інтерсуб'єктивністю і стає містком до Іншого (Husserl, 1982). На думку класика феноменології, ми впізнаємо в іншому суб'єкта через механізм пасивного синтезу або «зчеплення» (Paarung) наших тіл. Спостерігаючи тіло іншого, що рухається подібно до мого, моя свідомість інтенціонально «переносить» на нього смисл «живого тіла» (Leib), який я знаю з власного досвіду.

Слід звернути увагу, що в цифровому просторі зазначені процеси ускладнюються, оскільки ми рідко стикаємося з цілісним живим тілом Іншого. Найчастіше ми взаємодіємо з аватарами, текстами або фрагментарними відео. Це створює дефіцит «плоті» в комунікації. Без безпосереднього сприйняття Leib

іншого емпатія стає абстрактною, що полегшує прояви агресії, дегуманізації та маніпуляції. Проте існує можливість вирішення питання медіатизованої присутності за допомогою феноменології, яка полягає у зміщенні фокусу з фізичного розташування тіла на живий досвід суб'єкта. Замість того, щоб сприймати цифрову комунікацію як «неповноцінну» версію реального спілкування, феноменологія дозволяє описати її як автентичну взаємодію в новому просторі, зокрема через заміну поняття «місцевого простору» (фізичної кімнати) на «соціальний простір резонансу» (social resonance space) (Lindemann & Schünemann, 2020). Відповідно присутність у мережі – це не перебування в «паралельному всесвіті», а спрямованість нашого живого тіла на іншого через цифрові медіа. Ми відчуваємо присутність іншого через очікування відповіді та можливість бути «зачепленим» чи емоційно враженим його словами чи жестами, навіть якщо він фізично далеко. Тобто має місце апперцептивне перенесення: коли ми бачимо на екрані рухи чи обличчя іншого, ми за аналогією зі своїм власним живим тілом розуміємо, що перед нами – інший суб'єкт, а не просто набір пікселів. Навіть технічні сигнали (відео, текст) можуть сприйматися як безпосередня присутність іншої людини (Lindemann & Schünemann, 2020). У такий спосіб, якщо технологія стає «прозорою», ми перестаємо помічати інструмент і починаємо сприймати саму присутність Іншого (Ataria, 2022).

Підводячи підсумок, зазначимо, що хоча цифрові технології і формують екзистенційно-психологічні виклики у сучасному постгуманістичному дискурсі, проте сучасне прочитання феноменології Е. Гуссерля дозволяє виокремити певні прийоми для подолання кризи автентичності тілесного досвіду. По-перше, феноменологія нагадує, що автентичність полягає не у вимірюваних показниках, а у внутрішньому, дорефлексивному відчутті власного буття. По-друге, феноменологія, зміщуючи фокус із цифрового двійника (тіла-об'єкта) назад на живе «Я» (тіло-суб'єкт), пропонує відновити пріоритет Leib – «живого тіла», яке є не просто об'єктом у просторі, а суб'єктом досвіду та «нульовою точкою» орієнтації. По-третє, у медично-терапевтичній сфері не втрачає актуальності й інструмент феноменологічної редукції – «винесення за дужки» наукових припущень та цифрових даних задля того, щоб побачити суб'єктивний досвід пацієнта в його первинній даності. По-четверте, феноменологія пропонує зосередження на «фоновому відчутті буття», яке не представлене як об'єкт, але є якорем нашої присутності в реальності. У такий спосіб автентичність повертається через «прислуховування» до того, як ми проживаємо момент, а не до того, що про це каже додаток. По-п'яте, феноменологія також може сприяти інтеграції технологій у тілесний схематизм. Коли цифровий інструмент (смартфон, VR-інтерфейс) стає

«прозорим» і діє як продовження нашого живого тіла (подібно до тростини сліпого), ми перестаємо бути «закинутими» об'єктами і стаємо активними діями у цифровому середовищі. По-шосте, медіатизована присутність є повноцінною для феноменології, якщо вона забезпечує синхронність досвіду та можливість для живого тіла суб'єкта діяти, відчувати резонанс і вступати в діалог з іншим суб'єктом у спільному (хоча й технічно опосередкованому) просторі. У такий спосіб, тілесність залишається фундаментальним горизонтом нашої свободи. Навіть у найскладніших цифрових системах саме живе людське тіло залишається тим «нулем», з якого починається будь-який сенс. Збереження цього живого центру є головним екзистенційно-психологічним завданням людини в епоху алгоритмів та віртуальних світів.

Висновки.

В умовах цифрового суспільства та постгуманістичного дискурсу феноменологія тілесності Е. Гуссерля набуває нового екзистенційно-психологічного прочитання. Встановлено, що тілесність виконує фундаментальну конститутивну функцію: саме через тілесне вкорінення у світі формується унікальна перспектива «Я» та забезпечується єдність досвіду. У цифровому середовищі ця єдність піддається фрагментації, оскільки суб'єкт існує одночасно у фізичному та віртуальному вимірах. Така полі-ексцентричність призводить до розщеплення «нульової точки орієнтації», породжуючи відчуття дезорієнтації та «екзистенційної бездомності».

Сучасна цифровізація радикально трансформувала спосіб переживання тілесності, зміщуючи акцент із дорефлексивного досвіду «живого тіла» (Leib) на

його об'єктивовані цифрові репрезентації (Körper). Це зумовлює феномен «цифрового розвтілення»: від появи «цифрових двійників» до делегування когнітивних функцій алгоритмам. Як наслідок, виникає розрив між тілом як суб'єктом досвіду та тілом як об'єктом даних, що дестабілізує ідентичність.

Експліковано феномен «гібридної інтенціональності», де інтенційні акти стають спільним продуктом взаємодії людини та алгоритмів. Це створює ризики втрати автономії, розмивання відповідальності та посилення технологічної залежності. Зокрема, цифрове фенотипування та моніторинг показників редукують тілесний досвід до цифр, провокуючи «кібер-іпохондрію» та відчуження від самовідчуття. У медицині це загрожує втратою бачення людини як носія унікального життєвого світу.

Трансформація тілесності впливає і на інтерсуб'єктивність. Дефіцит фізичної присутності в мережі ускладнює емпатію, проте феноменологічний підхід дозволяє переосмислити цифрову комунікацію як особливу форму присутності, де тілесність трансформується, зберігаючи здатність до смислотворення.

Обґрунтовано, що феноменологія Гуссерля зберігає значний евристичний потенціал для подолання цих викликів. Вона пропонує повернення до пріоритету «живого тіла» як джерела смислу та використання феноменологічної редукції для відновлення автентичного переживання. Тілесність залишається незамінним онтологічним фундаментом людського буття. Збереження зв'язку з виміром Leib є ключовою умовою підтримання психічного благополуччя та екзистенційної цілісності людини в епоху цифрових технологій.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Буцикін Є.С. Екологічний, феноменологічний, втілений підхід у психотерапії та його значливість для освіти психотерапевтів. *Філософія освіти*. 2021. № 27(2), 228–239. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2021-27-2-13>
- Гурик, М. І., & Приймич, А. П. (2025). Екзистенціалізм і цифрове суспільство. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 55, 42–46. <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.5>
- Починок, І. Б., & Григорків-Коротчук, І. Р. (2024). Феномен тілесності в контексті філософського дискурсу. *Перспективи : соціально-політичний журнал*, 2, 37–45. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.2.5>
- Семененко, А. (2025). Феномен цифрової реальності: Гуманістичний вимір трансформації людської ідентичності в умовах постгуманізму. *Філософія та політологія в контексті сучасної культури*, 17(1), 101–107. <https://doi.org/10.15421/352514>
- Шимчишин, М. М. (2019). Від Körper до біомедійного тіла: динаміка осмислення тіла в історичній перспективі. *Сучасні літературознавчі студії*, (16), 193–198. <https://doi.org/10.32589/2411-3883.16.2019.187434>
- Шпігун, І. І. (2023). Історико-філософське обґрунтування концепту «тілесності»: від античності до сьогодення. *Перспективи : соціально-політичний журнал*, 4, 104–123. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.4.14>
- Ataria, Y. (2022). Phenomenology of the body. In *Consciousness in Flesh: An Unapologetic Phenomenological Study* (pp. 1–37). Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-86834-5>
- Bar-Gil, O. (2025). The Google self as digital human twin: Implications for agency, memory, and identity. *AI & Society*, 1–16. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02692-1>
- Batthyany, A., Russo-Netzer, P. (2014). Psychologies of Meaning. In: Batthyany, A., Russo-Netzer, P. (eds) *Meaning in Positive and Existential Psychology*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-0308-5_1
- Boddington, G. (2021). The Internet of Bodies – alive, connected and collective: the virtual physical future of our bodies and our senses. *AI & SOCIETY*, 38(5), 1897–1913. <https://doi.org/10.1007/s00146-020-01137-1>
- Frankl, V.E. (1992). *Man's search for meaning: An introduction to logotherapy* (4th ed.). Beacon Press.
- Halák, J. (2021). Revisiting Husserl's concept of Leib using Merleau-Ponty's ontology. *The Southern Journal of Philosophy*, 59(3), 309–341. <https://doi.org/10.1111/sjp.12416>

- Heinämaa, S. (2021). On the transcendental undercurrents of phenomenology: the case of the living body. *Continental Philosophy Review*, 54(2), 237–257. <https://doi.org/10.1007/s11007-021-09534-z>
- Husserl, E. (1982). *Cartesian meditations: An introduction to phenomenology* (D. Cairns, Trans.). Martinus Nijhoff Publishers
- Jaspers, K. (1997). *General psychopathology* (J. Hoenig & M. W. Hamilton, Trans.). University of Chicago Press.
- Lagerkvist, A. (2016). Existential media: Toward a theorization of digital thrownness. *New Media & Society*, 19(1), 96–110. <https://doi.org/10.1177/1461444816649921>
- Längle, A., & Klaassen, D. (2019). Phenomenology and Depth in Existential Psychotherapy. *Journal of Humanistic Psychology*, 61(5), 745–756. <https://doi.org/10.1177/0022167818823281>
- Leung, K. (2018). Husserl's notion of sensation and Merleau-Ponty's critique. *Comparative and Continental Philosophy*, 10(1), 35–49. <https://doi.org/10.1080/17570638.2018.1459981>
- Lindemann, G., & Schünemann, D. (2020). Presence in Digital Spaces. A Phenomenological Concept of Presence in Mediatized Communication. *Human Studies*, 43(4), 627–651. <https://doi.org/10.1007/s10746-020-09567-y>
- Lorelle, P. (2021). The body ideal in French phenomenology. *Continental Philosophy Review*, 54(1), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s11007-020-09522-9>
- Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of Perception*. Translated by Donald A. Landes. Routledge.
- Moura, J. M., Barros, N., & Ferreira-Lopes, P. (2021). Embodiment in virtual reality. *International Journal of Creative Interfaces and Computer Graphics*, 12(1), 27–45. <https://doi.org/10.4018/IJCICG.2021010103>
- Mul, J. (2003). Digitally Mediated (Dis)embodiment. *Information, Communication & Society*, 6(2), 247–266. <https://doi.org/10.1080/1369118032000093914>
- Properzi, M. (2022). Body Model and Biosynthetic Devices: Interpreting Technological Incorporation with the Help of Edmund Husserl's Genetic Phenomenology. *Agathos*, 13(1), 41–60. <https://www.agathos-international-review.com/issues/2022/24/Properzi.pdf>
- Rhyn, B., Barwick, A., & Donnelly, M. (2021). The Phenomenology of the Body After 85 Years. *Qualitative Health Research*, 31(12), 2317–2327. <https://doi.org/10.1177/10497323211026911>
- Stanghellini, G., & Leoni, F. (2020). Digital Phenotyping: Ethical Issues, Opportunities, and Threats. *Frontiers in Psychiatry*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00473>
- Taipale, J. (2014). *Phenomenology and embodiment: Husserl and the constitution of subjectivity*. Northwestern University Press.
- Zahavi, Dan (2014). *Self and Other: Exploring Subjectivity, Empathy, and Shame*. Oxford, GB: Oxford University Press.
- Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism*. London : Profile Books.

REFERENCES

- Ataria, Y. (2022). Phenomenology of the body. In *Consciousness in Flesh: An Unapologetic Phenomenological Study* (pp. 1–37). Cham: Springer International Publishing. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-86834-5>
- Bar-Gil, O. (2025). The Google self as digital human twin: Implications for agency, memory, and identity. *AI & Society*, 1–16. Advance online publication. <https://doi.org/10.1007/s00146-025-02692-1>
- Bathiany, A., Russo-Netzer, P. (2014). Psychologies of Meaning. In: Bathiany, A., Russo-Netzer, P. (eds) *Meaning in Positive and Existential Psychology*. Springer, New York, NY. https://doi.org/10.1007/978-1-4939-0308-5_1
- Boddington, G. (2021). The Internet of Bodies – alive, connected and collective: the virtual physical future of our bodies and our senses. *AI & SOCIETY*, 38(5), 1897–1913. <https://doi.org/10.1007/s00146-020-01137-1>
- Buzykin, Y. S. (2021). Ecological, phenomenological, and embodied approach in psychotherapy and its significance for psychotherapists' education. *Philosophy of Education*, 27(2), 228–239. <https://doi.org/10.31874/2309-1606-2021-27-2-13>
- Frankl, V.E. (1992). *Man's search for meaning: An introduction to logotherapy* (4th ed.). Beacon Press.
- Guryk, M.I., & Prymych, A.P. (2025). Existentialism and digital society. *Actual Problems of Philosophy and Sociology*, 55, 42–46. <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.5>
- Halák, J. (2021). Revisiting Husserl's concept of Leib using Merleau-Ponty's ontology. *The Southern Journal of Philosophy*, 59(3), 309–341. <https://doi.org/10.1111/sjp.12416>
- Heinämaa, S. (2021). On the transcendental undercurrents of phenomenology: the case of the living body. *Continental Philosophy Review*, 54(2), 237–257. <https://doi.org/10.1007/s11007-021-09534-z>
- Husserl, E. (1982). *Cartesian meditations: An introduction to phenomenology* (D. Cairns, Trans.). Martinus Nijhoff Publishers
- Jaspers, K. (1997). *General psychopathology* (J. Hoenig & M. W. Hamilton, Trans.). University of Chicago Press.
- Lagerkvist, A. (2016). Existential media: Toward a theorization of digital thrownness. *New Media & Society*, 19(1), 96–110. <https://doi.org/10.1177/1461444816649921>
- Längle, A., & Klaassen, D. (2019). Phenomenology and Depth in Existential Psychotherapy. *Journal of Humanistic Psychology*, 61(5), 745–756. <https://doi.org/10.1177/0022167818823281>
- Leung, K. (2018). Husserl's notion of sensation and Merleau-Ponty's critique. *Comparative and Continental Philosophy*, 10(1), 35–49. <https://doi.org/10.1080/17570638.2018.1459981>
- Lindemann, G., & Schünemann, D. (2020). Presence in Digital Spaces. A Phenomenological Concept of Presence in Mediatized Communication. *Human Studies*, 43(4), 627–651. <https://doi.org/10.1007/s10746-020-09567-y>
- Lorelle, P. (2021). The body ideal in French phenomenology. *Continental Philosophy Review*, 54(1), 1–15. <https://doi.org/10.1007/s11007-020-09522-9>
- Merleau-Ponty, M. (2012). *Phenomenology of Perception*. Translated by Donald A. Landes. Routledge.
- Moura, J. M., Barros, N., & Ferreira-Lopes, P. (2021). Embodiment in virtual reality. *International Journal of Creative Interfaces and Computer Graphics*, 12(1), 27–45. <https://doi.org/10.4018/IJCICG.2021010103>
- Mul, J. (2003). Digitally Mediated (Dis)embodiment. *Information, Communication & Society*, 6(2), 247–266. <https://doi.org/10.1080/1369118032000093914>

- Pochynok, I. B., & Hryhorkiv-Korotchuk, I. R. (2024). The phenomenon of embodiment in the context of philosophical discourse. *Perspektyvy: Socio-Political Journal*, 2, 37–45. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.2.5>
- Properzi, M. (2022). Body Model and Biosynthetic Devices: Interpreting Technological Incorporation with the Help of Edmund Husserl's Genetic Phenomenology. *Agathos*, 13(1), 41–60. <https://www.agathos-international-review.com/issues/2022/24/Properzi.pdf>
- Rhyn, B., Barwick, A., & Donnelly, M. (2021). The Phenomenology of the Body After 85 Years. *Qualitative Health Research*, 31(12), 2317–2327. <https://doi.org/10.1177/10497323211026911>
- Semenenko, A. (2025). The phenomenon of digital reality: Humanistic dimension of the transformation of human identity in the context of posthumanism. *Philosophy and Political Science in the Context of Contemporary Culture*, 17(1), 101–107. <https://doi.org/10.15421/352514>
- Shpytun, I. I. (2023). Historical philosophical justification of the concept of embodiment: From antiquity to the present. *Perspektyvy: Socio Political Journal*, 4, 104–123. <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2023.4.14>
- Shymchyshyn, M. M. (2019). From Körper to the biomedica body: Dynamics of body interpretation in historical perspective. *Modern Literary Studies*, 16, 193–198. <https://doi.org/10.32589/2411-3883.16.2019.187434>
- Stanghellini, G., & Leoni, F. (2020). Digital Phenotyping: Ethical Issues, Opportunities, and Threats. *Frontiers in Psychiatry*, 11. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00473>
- Taipale, J. (2014). *Phenomenology and embodiment: Husserl and the constitution of subjectivity*. Northwestern University Press.
- Zahavi, Dan (2014). *Self and Other: Exploring Subjectivity, Empathy, and Shame*. Oxford, GB: Oxford University Press.
- Zuboff, S. (2019). *The Age of Surveillance Capitalism*. London : Profile Books.